

БИБЛИОМЕТРИЈСКА АНАЛИЗА
ДОМАЋИХ НАУЧНИХ ЧАСОПИСА
ИЗ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
У ЦИТАТНИМ БАЗАМА ПОДАТАКА
WoS И SCOPUS

Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Апстракт: Библиометријска истраживања заснивају се на квантитативној анализи научног рада, што подразумева мерење свих статистички значајних информација. Анализа цитираности је данас најчешће коришћено средство за вредновање научноистраживачког рада, мерење утицаја научника, али и часописа и комплетних институција. У раду ће бити истражени и компаративном методом анализирани подаци о цитираности пет домаћих научних часописа из области књижевност и језик у WoS и Scopus цитатним базама података. Поред увида у укупан број цитираних радова из одабраних часописа према годинама (2012–2021), циљ је био да се стекне увид у то одакле су аутори који цитирају ове радове и на ком језику пишу. На основу добијених података стећи ће се слика тренутног стања и извући закључци о повећању цитираности научних часописа у нашој земљи.

Кључне речи: библиометријска истраживања, анализа цитираности, часописи, WoS, Scopus

Увод

Квантитативна анализа објављене научне литературе данас се заснива на библиометријским методама и цитатним базама података. Овакве анализе не представљају продукт савременог доба и у научном свету су познате од двадесетих година XX века, четрдесетак година пре првих помена појмова библиометрија и библиометријске методе. Чињеница је да се ови појмови темеље на библиографији, док се за прве цитатне индексе може рећи да су настали из потребе библиотекара код формирања набавне политике библиотека. Библиометријска истраживања се изворно везују за област библиотекарства и првенствено су била коришћена приликом селекције публикација за библиотеке или приликом вредновања фондова научних библиотека. Временом је њихова употреба превазишла традиционалне библиотечке оквире и прелила се на анализу литературе која се највише цитира, што доводи до истраживања развоја научних дисциплина на основу резултата цитирања. Библиометријска истраживања се заснивају на квантитативној анализи научног рада, што подразумева мерење свих статистички значајних информација.

Најкоришћеније анализе су анализе цитата, чији резултати се данас користе и шире, и примењују се у процесима вредновања поједи-наца, научних институција, научних часописа, факултета и уни-верзитета. Анализа цитираности истраживача у Србији врши се на основу две најпознатије и светски признате комерцијалне библио-графске и цитатне базе података WoS и Scopus. Њиховом претрагом, која је могућа захваљујући постојању Конзорцијума за обједињену набавку – Кобсон, истраживачима у Србији је омогућено да прате и добију податке о објављеним радовима као и податке о цитира-ности својих радова. Подаци о цитираности доступни су и у бази отвореног приступа Google Scholar. Међутим, према *Правилнику о њосийуйку и начину вредновања и квантијитивном исказивању на-учноистраживачких резултијата истраживача* (Сл. гласник РС, бр. 24/2016 и 21/2017), подаци из Google Scholar базе нису релевантни. Из тог разлога, у раду ће бити коришћени подаци искључиво из WoS и Scopus библиографских и цитатних база података.

Библиографија и библиометрија

Иако се сматра да је појам библиометрија први пут употребио Алан Причард (Alan Pritchard) 1969. године, корене библиометријских метода треба тражити у библиографији и покушајима првих библио-графа да напишу, опишу и доведу у везу поједине библиографске ентитете. Према Александри Вранеш, библиографија подразумева истраживања на пољу спознавања, пописивања, описивања и развр-ставања грађе, док резултат библиографских истраживања предста-вља попис публикација уређен по неком заједничком обележју (Вра-неш 2013: 18). Од њеног зачетка у античкој Грчкој, библиографија се бави пописивањем и описивањем књига, али тек од 19. века, развојем различитих врста библиографија, она уз помоћ других наука, нарочито математике, омогућава повезивање аутора, радова, часописа и књига, што је отворило могућности за спровођење различитих квантитативних истраживања на основу расположивих података.

Везу библиографије и библиометрије можемо пронаћи у првим стручним библиографијама из области хемије, природних и при-мењених наука, започетим у првој половини 19. века. Желећи да на једном месту обраде и напишу целокупну издавачку делатност тога времена, не само из појединачних већ из свих области људског знања, Пол Отле (Paul Otlet) и Анриј-Мари Лафонтен (Henry-Marie Lafontaine) 1895. године оснивају Међународни библиографски ин-ститут (Institut international de bibliographie), са седиштем у Бриселу. Од оснивања Института, раде на пројекту Универзалног библио-графског пописа који је требало да постане свеобухватни каталог светске литературе и обухвати око 25 милиона библиографских је-диница, колико је било објављено у свету до 1900. године.

У периоду од 1895. до 1914. године Универзални библиографски попис достигао је број од 11 милиона картица, и до краја 1930. порастао на 15 милиона уноса, чиме је обухваћена грађа требало да буде презентована тако да идентификује струку, време, место излажења и језик дела. За организацију и поделу грађе развили су Универзалну децималну класификацију – УДК, помоћу које је било могуће уредити Универзални библиографски попис до те мере да буде погодан за коришћење на међународном нивоу и да лако може одговорити на све постављене упите.

Документ, односно његов садржај постаје центар процеса комуникације и преноса знања (Rayward 1991: 137). Појам документалистика се тада дефинише као поступак сакупљања, класификације и дистрибуције докумената свих врста и из свих области људског знања. Отле је чак једно поглавље у својој књизи *Traité de documentation*, која је објављена 1934. године, насловио *Le livre et la mesure – Bibliometrie*, у коме предвиђа развој библиологије, нове научне дисциплине која се бави прикупљањем мерења из свих врста података (Peħar 2010: 10). Према Фрањи Пехару (2010: 10), Отле је ипак прва особа која користи појам библиометрија, и то тридесет година пре Алана Причарда.

И Ранганатан, чувени индијски теоретичар библиотекарства, крајем четрдесетих година примењује одређене математичке и статистичке методе у теорији библиотекарства. И Ранганатан и Отле имали су намеру да различитим мерним показатељима и квантитативним методама унапреде библиотечко пословање и услуге. Њихове полазне идеје надограђене су у годинама после Другог светског рата, кад је овај термин почео да се развија и изучава на институционалном нивоу.

Двадесетих и тридесетих година 20. века, упоредо с библиографским методама пописивања, описивања и класификације књига, радова, научника и цитата, дошло је до откривања нових математичких закона (Лоткинов¹, Бредфорд² и Зипфов³), који су били у стању да открију смислене математичке обрасце у оквиру одређеног документа. Лоткиновим, Бредфорд² и Зипфовим законима су започета емпиријска истраживања у науци о информацијама. Њихова истраживања су се заснивала на анализи већ постојећих библиографија из области физике и хемије. Док су се Лотка и Бредфорд бавили формалним елементима радова (аутори, радови, часописи, цитати), Жорж Зипф је изучавао фреквенцију речи унутар рада. Лотка се бавио истраживањем односа између аутора и радова, Бредфорд рангирањем часописа по опадајућој продуктивности, а Зипф је проучавао језик рада, односно фреквенцију одређених речи

1 Лоткинов закон, назван по математичару Алфреду Лотки (Alfred Lotka).

2 Бредфорд закон, назван по Семјуелу Бредфорду (Samuel Bradford).

3 Зипфов закон, назван по Жоржу Зипфу (George Kingsley Zipf).

које се у раду појављују (Filipi Matutinović 2014: 41). Наведени закони сматрају се првим библиометријским законима којима свој развој започиње наука о информацијама.

Списак библиографских референци коришћених радова саставни је део сваког научног рада. У научној раду се сматра пожељним позивање на претходне, већ објављене, резултате којим се омогућава и праћење континуитета научних идеја као и провера изнесених ставова. Због праћења научних идеја, као и њихових прожимања с другим научним дисциплинама, настали су цитатни индекси. Прва идеја о цитатним индексима појавила се 1955. године и за њеног идејног творца везује се име младог америчког библиотекара Јуџина Гарфилда (Eugen Garfield). Као библиотекар у научној библиотеци увидео је с којим се проблемима библиотекари сусрећу у формирању набавне политике, односно одређивања релевантне литературе из одређене области (Filipi Matutinović 2014: 45).

Иако су настали као средство у одређивању набавне политике једне библиотеке, временом су прерасли у средство за процењивање вредности научних резултата објављених у научним часописима. Наведене библиографске референце, које су аутори користили у свом раду, прикупљају се у базу података на основу које је могуће пратити повезаност теме и радова, као и развој одређене научне идеје на коју се научници позивају у својим радовима.

Јуџин Гарфилд основао је 1958. године *Институт за научне информације* (Institute for Scientific Information – ISI), да би већ 1960. године започео с објављивањем свог првог цитатног индекса из области природних наука, математике и технике, из кога су се касније развили најпознатији и најрелевантнији цитатни индекси без којих се данас не може замислити вредновање научног рада. Реч је о цитатним индексима SCI, SSCI и AHCI о којима ће детаљније бити речи у наредном поглављу.

У развоју савремене науке о информацијама, значајно место припада и Алану Причарду, раније поменутом, творцу термина *библиометрија*. Причард у дефинисању појма библиометрија наглашава мерење књига, радова, цитата, односно свих објављених информација не залазећи у научну област. Његова дефиниција библиометрије гласи: „Библиометрија, то јест, примена математичких и статистичких метода на књиге и друге медије комуникације“ (Pritchard 1969: 349).

Библиографске и цитатне базе података

Примена библиометријских метода на научним радовима данас се искључиво заснива на две најпознатије библиографске и цитатне базе података – Web of Science Core Collection⁴ и Scopus. Поред

⁴ У даљем тексту WoS.

библиографских података о радовима, ове базе нам пружају и бројне могућности библиометријских истраживања и библиометријске показатеље, које је могуће израчунати на основу библиографских података и њихових цитатних односа за радове који се у њима реферишу (Keramatfar 2018: 1).

Настала 1960. године у Институту за научне информације у Филадельфији (Institute for Scientific Information – ISI), према идејној замисли Јуџина Гарфилда, цитатна база података WoS данас представља колекцију цитатних индекса из различитих области знања. Својим разноврсним цитатним индексима (SCI, SSCI и AHCI) покрива области природних, друштвених, хуманистичких наука и уметности, индексирајући притом и часописе и зборнике с конференција. Часописи који нису завршили целокупни процес евалуације налазе се у посебном цитатном индексу ESCI. И поред разноврсног садржаја, овом индексу се замера фаворизација америчких и британских часописа као и доминација енглеског језика. За изражававање утицајности часописа у употреби је импакт фактор – IF, којим се изражава годишњи просечни број цитата за чланке објављене у одређеном часопису.

С идејом да креира утицајнији цитатни индекс који би реферисао већи број европских научних часописа од WoS-а, издавачка кућа Elsevier 2004. године је креирала библиографску и цитатну базу података Scopus. SCImago Journal Rank (SJR) је индикатор којим се у Scopus-у изражава утицајност часописа и израчунава се на основу цитата објављених научних радова представљених индексом (Ђоковић 2020: 458).

Поред SJR, у бази Scopus су доступна још два библиометријска индикатора: H-index и SNIP. H-index је у библиометријска истраживања 2005. године увео Jorge Hirsch. Овај индекс зависи од броја објављених радова и од броја цитата сваког од тих радова (Filipi Matutinović 2014: 44), и аутоматски се израчунава у Scopus-у. Индикатор SNIP (Source Normalized Impact per Paper) се од 2009. године израчунава на основу цитираности у Scopus-у. Осим цитираности часописа, SNIP узима у обзир и област којој часопис припада.

Библиографске и цитатне базе WoS и Scopus, на својим платформама за претраживање, омогућавају аутоматско претраживање и графички приказ укупног броја цитата, листу радова који су цитирани, аутоматско мерење и приказивање IF, H-index-а, SJR и SNIP индикатора. Неке од наведених могућности употребљене су у истраживању које следи у раду.

Библиометријска анализа у Србији

Евалуација научног рада у Србији била је деценијама заснована на систему рецензија и на броју публикованих радова. Доласком новог миленијума додатни библиометријски критеријуми почели су да се уводе најпре као допунски, а у важећем *Правилнику*, добили су велики значај (Filipi Matutinović 2014: 60).

Важећи *Правилник о категоризацији и рангирању научних часописа* (Сл. гласник РС, бр. 159/2020), између осталог, уређује вредновање и категоризацију часописа, на основу којих се вреднују и исказују научноистраживачки резултати. Према *Правилнику*, међународни научни часопис је часопис који је реферисан у међународним цитатним базама Web of Science, док се за област друштвених и хуманистичких наука признаје и реферисање у цитатној бази Scopus, која се формира на основу SCImago Journal Rank.

Поред међународних часописа, *Правилником* се уређује вредновање и категоризација домаћих научних часописа, чију евалуацију од 2016. године спроводи Математички институт САНУ. На основу евалуације домаћих научних часописа израђује се *Библиометријски извештаји о научним часописима из Републике Србије*. Коначну одлуку о категоризацији часописа доноси министар на предлог надлежних Матичних научних одбора, а резултати се објављују на интернет страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја (<http://www.mppn.gov.rs/casopisi>).

На листи категоризованих домаћих научних часописа за српски језик и књижевност, у 2021. години, налази се 75 наслова часописа који су разврстани у шест категорија.

Табела бр. 1: Укупан број категоризованих домаћих научних часописа за српски језик и књижевност у 2021. години по категоријама

M23	међународни часопис	7 наслова
M24	национални часопис међународног значаја	3 наслова
M51	врхунски часопис националног значаја	17 наслова
M52	истакнути национални часопис	26 наслова
M53	национални часопис	20 наслова
M54	домаћи научни часопис који се први пут категоризује	2 наслова

Међутим, од ових 75 категоризованих домаћих научних часописа за српски језик и књижевност, у најпрестижнијем цитатном индексу WoS заступљена су само четири часописа (*Наслеђе*, *Italica Belgradensia*, *Зборник Мајилице српске за славистику* и *ESP Today*), али у оквиру ESCI цитатног индекса, што значи да њихова евалуација

још траје и да ови часописи још увек немају импакт фактор. У Scopus цитатном индексу заступљена су само три часописа (*Komunikacija i kultura Online*, *Зборник Мајице српске за славистику* и *ESP Today*).

Наведене бројке свакако не одлучују о квалитету домаћег научног издаваштва у овој области, али се може говорити о строгим критеријумима које ови цитатни индекси постављају. „Објављени радови у релевантним часописима из књижевности део су академског доприноса, али често остају у националним оквирима“ (Грујић 2019: 248). Због публикувања на српском језику и ћириличном писму, због националне тематике, они немају значајан корпус текстова који би могли привући већу пажњу стране научне заједнице у овој области истраживања. Самим тим, тешко их је укључити у најрелевантније цитатне индексе какви су WoS и Scopus. У нешто повољнијој ситуацији су часописи из природних и техничких наука. „Часописи из области друштвено-хуманистичких наука у WoS-у нису увек заинтересовани да објављују радове везане за Србију, којима се баве истраживачи из малих држава као што је Србија, док су природне и техничке науке глобализованије“ (Ејдус 2018: 7). Овим се може објаснити чињеница да су домаћи научни часописи из области природних наука и технике у много већем броју заступљени у WoS и Scopus библиографским и цитатним базама података.

Анализа цитираности у цитатним базама података

Анализа цитираности је данас најчешће коришћено средство за вредновање научноистраживачког рада, мерење утицаја научника, али и часописа и комплетних институција. Као библиометријски показатељ користи се и при одлучивању о избору у научна звања кад се прилаже број цитата које је аутор остварио, као и IF часописа у којима је аутор објављивао радове. „Главна идеја цитатне анализе је да су цитати стварни одраз утицајности објављених научних резултата и да ће већина значајних информација бити нађена у језгру које чине високоцитирани часописи“ (Filipi Matutinović 2014: 47). Ипак, цитатна анализа, какву данас познајемо, утицала је на ауторе и научне часописе који се окрећу према високоранжираним и високоцитираним часописима уређеним у складу с критеријумима утицајних цитатних база података, где редовност излагања, комплетна библиографска информација и превод основних података рада на енглески језик представљају императив.

Овде треба напоменути и несклад који постоји у цитираности радова из различитих научних области у водећим цитатним базама. Радови домаћих аутора из природних наука су далеко више цитирани од друштвено-хуманистичких. На ову тврдњу утиче чињеница да су радови из друштвено-хуманистичких наука најчешће на српс-

ком језику и намењени су више домаћој публици, док се у цитатним базама већином реферишу часописи на енглеском језику. Чињеница да су домаћи научни часописи из друштвено-хуманистичких наука у недовољној мери заступљени у WoS и Scopus библиографским и цитатним базама података довела је до тога да се у Србији приликом избора у виша научна звања, на универзитетима и институтима, вреднују радови реферисани и у другим базама података (MKS⁵ или Erih+⁶). Кад је реч о библиометријским индикаторима који се изражавају бројем цитата, признају се само цитати остварени у WoS-у и Scopus-у. Ове базе, поред бројних могућности за претраживање, нуде и могућност претраживања цитираних радова према различитим параметрима.

Иако се у WoS и Scopus базама реферише само мали број наслова домаћих научних часописа из области *књижевности и језик*, претрагом ових база могуће је добити и податке о цитираним радовима који су примарно објављени у најрелевантнијим домаћим научним часописима из ове области.

Истраживање

Методолошки приступи

Претраживањем доступне литературе о библиометријским показатељима на узорку научних часописа из Србије из области *књижевности и језик*, увидело се да не постоји истраживање које би укључивало мерење цитираности радова у WoS и Scopus базама, примарно објављених у српским научним часописима из ове области. Из наведеног разлога приступљено је упоредном истраживању цитираности ових радова у WoS и Scopus базама.

Истраживање је укључило базе WoS и Scopus које су претраживане према секундарном податку о наслову часописа у коме је објављен рад који се цитира. Очекивани резултати истраживања требало би да покажу високу цитираност радова из одабраних часописа према годинама, као и податке о афилијацији аутора и језику на коме ови аутори своје радове пишу.

Спроведена су паралелна истраживања цитираности одабраних часописа у WoS и Scopus базама. До закључака се дошло анализом и упоређивањем добијених резултата. Подаци су прикупљени индуктивном методом и графички приказани коришћењем програма Microsoft Excel.

5 MKS база јесте база Међународног комитета слависта и обухвата релевантне славистичке часописе.

6 Erih+ је Европска база научних часописа из хуманистичких и друштвених наука.

Циљеви истраживања

Постављена су четири основна циља истраживања:

1. укупан број цитираних радова који су примарно објављени у изабраним насловима часописа према базама;
2. укупан броја цитираних радова према годинама;
3. укупан број цитираних радова према афилијацији аутора;
4. укупан број цитираних радова према језику рада.

Проблеми у истраживању

Основни извор за истраживање представљали су расположиви подаци из две цитатне базе података – Wos и Scopus. С обзиром на чињеницу да се обе базе података допуњују подацима који су објављени у научним радовима који се реферишу, онда је разумљиво да се у базама налазе неуједначени подаци. Највећа одступања налазе се код навођења афилијација аутора јер су често називи институција непотпуни или дуплирани додавањем сувишних података (назив одсека, катедре и сл.), што отежава њихову евиденцију и вредновање. Правилно наведена афилијација омогућава прецизније вредновање научног рада аутора, али и вредновање научног рада матичне институције (<http://www.bg.ac.rs/sr/nauka/afilijacije.php>).

Коришћени подаци из цитатних база података наведени су енглеским алфабетом што је довело до потешкоћа исписивања података о часописима који у свом називу садрже српске латиничне дијакритичке знакове. Часопис *Наслеђе* се у овим базама може пронаћи у три различита облика: *Naslede*, *Nasledje* и *Nasleđe*. Оваква разноврсност отежава претрагу и компликује обраду резултата претраживања.

Следећи проблем односи се на непотпуне библиографске податке које су аутори навели приликом цитирања. Дуги наслови часописа, попут наслова *Зборник Мајице српске за књижевности и језик* или *Прилози за књижевности језик, историју и фолклор*, у бројним случајима су скраћени што отежава њихову идентификацију и захтева додатну проверу података о радовима.

Узорак

Узорак чини пет наслова часописа који су у 2021. години, према Категоризацији домаћих научних часописа, остварили категорију M23.

Табела бр. 2: Извод из листе категорисаних часописа за 2021. годину

Наслов часописа	Издавач
Књижевна историја	Институт за књижевност и уметност, Београд
Јужнословенски филолог	Институт за српски језик, САНУ, Београд
Зборник Матице српске за књижевност и језик	Матица српска, Нови Сад
Наслеђе	Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор	Филолошки факултет, Београд

Појединачно је анализиран сваки часопис у базама WoS и Scopus према унапред задатим циљевима истраживања. Добијени резултати су упоредо графички приказани уз анализу сваког појединачног часописа. Сви анализирани часописи имају дугу традицију излажења и представљају најзначајније часописе из ове области у нашој земљи. И поред тога, само један од анализираних часописа реферирше се у WoS цитатној бази података. Ипак, истраживањем је утврђено да се на радове објављене у овим часописима позивају аутори, како из Србије, тако и из других земаља.

Књижевна историја

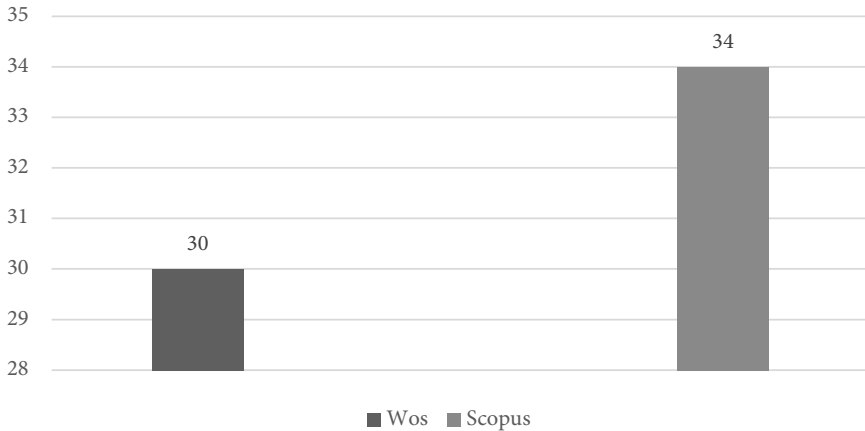
Часопис *Књижевна историја* покренут је 1968. године и до сада је променио три издавача. Најпре га је издавало ИП „Обод“ из Цетиња, затим ИП „Вук Караџић“ и од 1991. године издавач је Институт за књижевност и уметност из Београда чији сарадници су и од почетка учествовали у његовом уређивању.

На видљивост и цитираност објављених радова утиче и платформа за уређивање OJS коју часопис онедавно користи. На платформи се могу пронаћи сви бројеви од 2019. године, док је старије бројеве у електронском облику, од 2006. године, могуће пронаћи на сајту Института за књижевност и уметност (<https://knjizevnaistorija.rs/index.php/home/issue/archive>). Часопис од 2019. године додељује и Doi ознаку за објављене радове за чије је издавање задужен DoiFil (<http://doi.fil.bg.ac.rs/unit.php?l=en&pt=journals&title=kis>). На видљивост и цитирање радова додатно утиче што се часопис индексира у базама: DOAJ, Erih plus, ROAD и MLA.

Претрагом секундарног извора према наслову часописа, у последњих десет година (2012–2021), добијени су следећи подаци:

- Укупан број цитираних радова који су примарно објављени у овом часопису:
 - ▣ WoS – 30 радова,
 - ▣ Scopus – 34 рада.

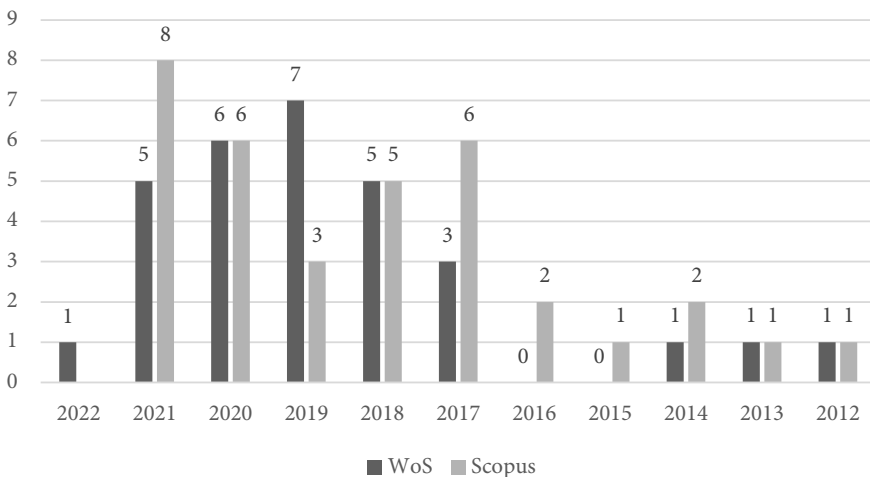
Графикон бр. 1: Укупан број цитираних радова

- Укупан број цитираних радова према години када су цитирани.

У WoS бази тај број највише износи 7 цитираних радова колико је било 2019. године. У Scopus бази највише је било 6 цитираних радова, колико је било 2017. и 2020. године. На графикону се примећује постепени пораст цитираности у обе базе од 2017. године, што је позитиван ефекат повећане видљивости часописа на интернету.

Графикон бр. 2: Укупан број цитираних радова према годинама

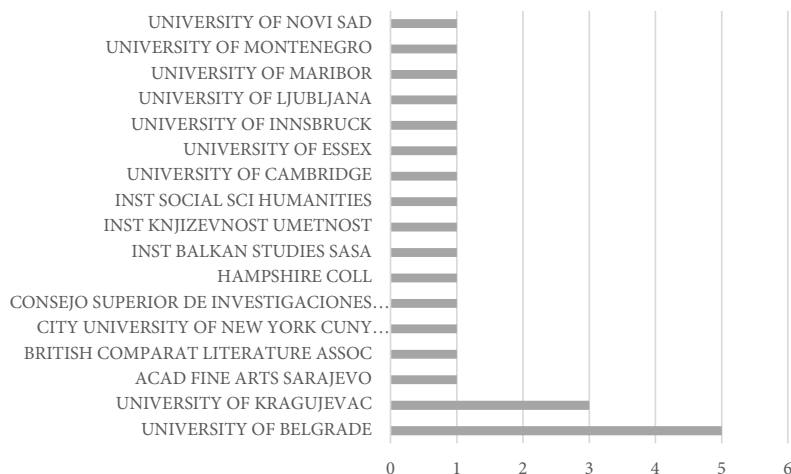

- Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора.⁷

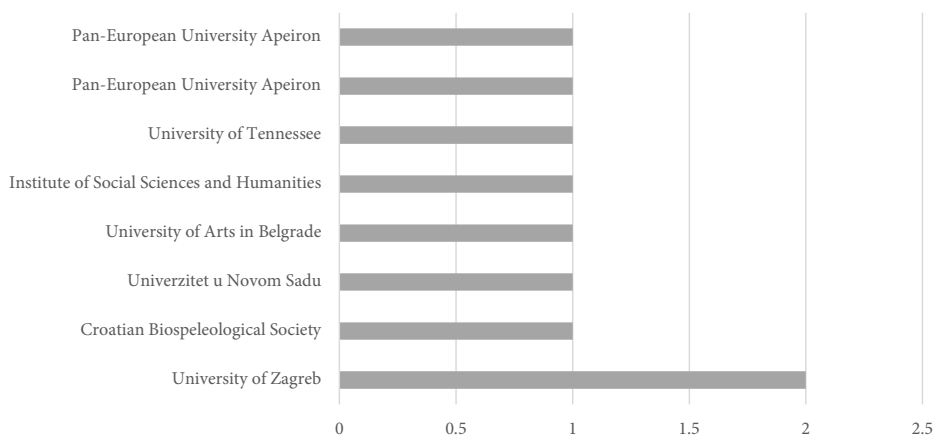
⁷ Афилијације аутора у графиконима дате су у облику у коме се налазе у базама WoS

Према приложеним графиконима можемо видети да су аутори који се у WoS бази позивају на радове из часописа *Књижевна историја* запослени у различитим институцијама у земљи и иностранству. Радове из *Књижевне историје* највише цитирају аутори запослени на Универзитету у Београду, Универзитету у Крагујевцу, али и на Академији лепих уметности у Сарајеву, Градском универзитету у Њујорку, универзитетима у Кембриџу, Марибору, Љубљани, Инзбруку и бројним другим. Аутори који цитирају *Књижевну историју* у бази Scopus запослени на Универзитету у Загребу и у Новом Саду, Универзитету уметности у Београду, Универзитету Тенеси и бројним другим институцијама.

Графикон бр. 3: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора WoS

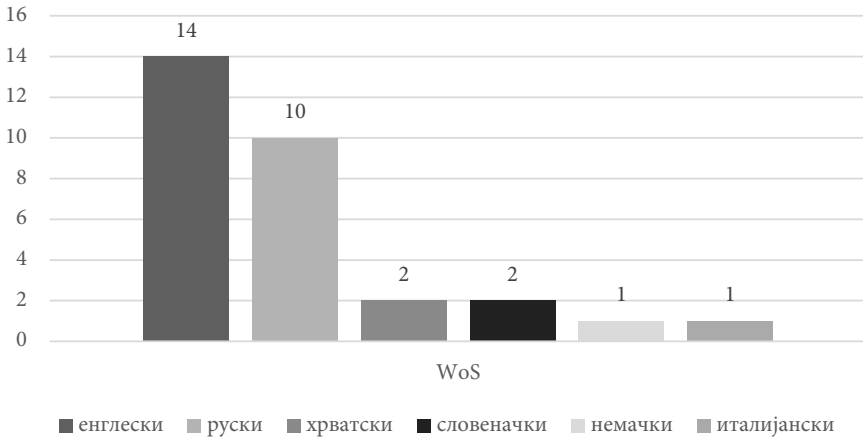
Графикон бр. 4: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора Scopus

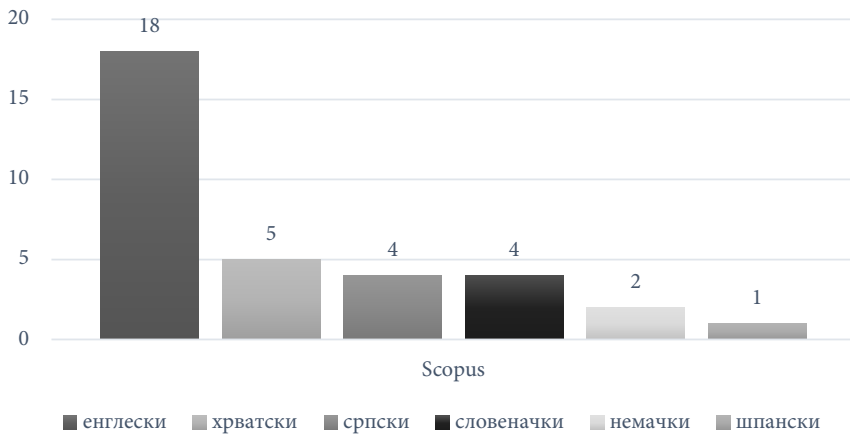
- Укупан број цитираних радова према језику рада.

Највећи број радова, у којима се аутори позивају на изворе из овог часописа, објављени су на енглеском језику (WoS – 14, Scopus – 18); руском (WoS – 10) хрватском језику (WoS – 2, Scopus – 5) итд.

Графикон бр. 5: Укупан број цитираних радова према језику рада

Графикон бр. 6: Укупан број цитираних радова према језику рада

Јужнословенски филолої

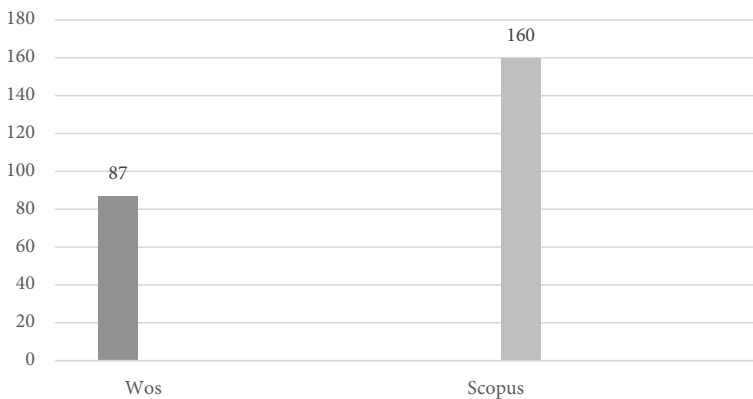
Јужнословенски филолої је часопис који су давне 1913. године покренули наши чувени лингвисти Александар Белић и Љубомир Стојановић. Издају га Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ. Сматра се једним од најстаријих славистичких часописа у Европи.

Часопис је у електронском облику доступан од 2008. године у оквиру сајта Института за српски језик САНУ, док се Doi ознака додељује радовима од 2002. године, у оквиру DoiSerbia (<http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=0350-185X>), што је значајно допринело већој цитираниости објављених радова.

Претрагом секундарног извора према наслову часописа, у последњих десет година (2012–2021), добијени су следећи подаци:

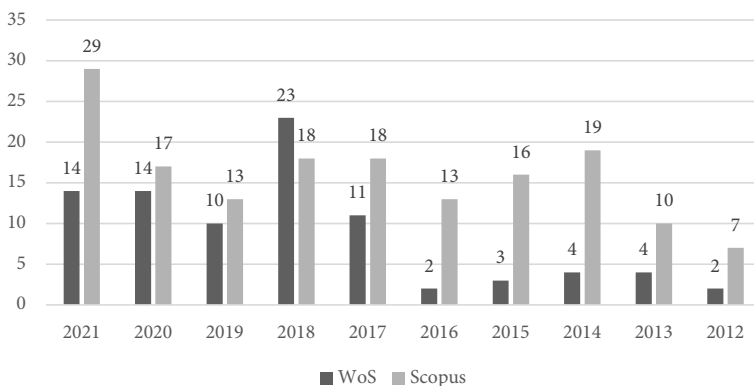
- Укупан број цитираних радова који су примарно објављени у овом часопису
 - ▣ WoS – 87 радова,
 - ▣ Scopus – 153 рада.

Графикон бр. 7: Укупан број цитираних радова

- Укупан број цитираних радова према години кад су цитирани. У WoS бази тај број највише износи 23 цитираних рада колико је било 2018. године. У Scopus бази је број цитираних радова највиши био 2021. године кад је износио 29.

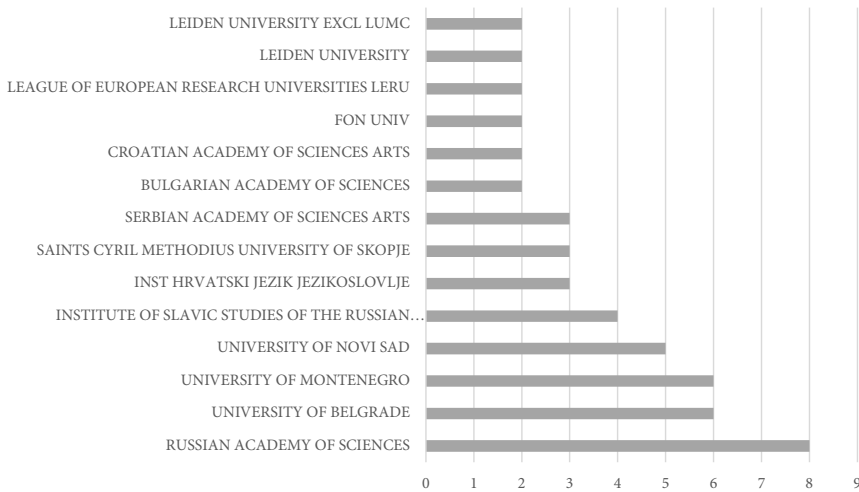
Графикон бр. 8: Укупан број цитираних радова према годинама

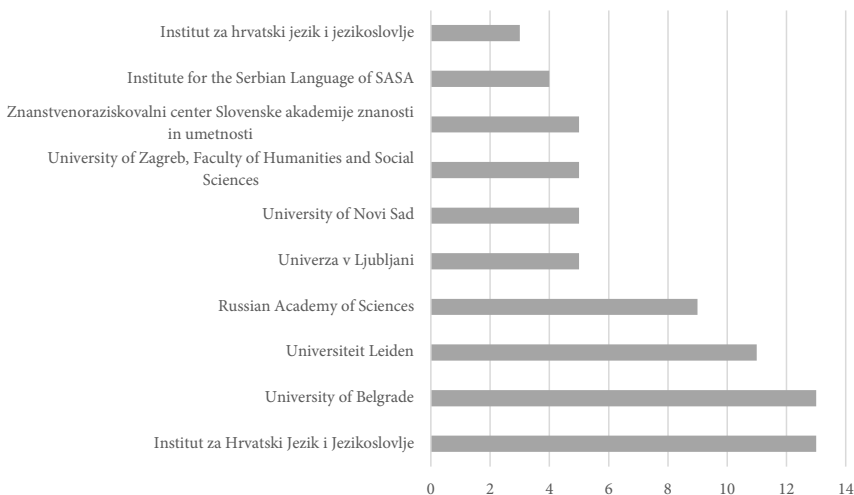
- Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора.

Највећи број аутора који су се позивали на радове из часописа Јужнословенски филолог је запослен на Универзитету у Београду (WoS – 6, Scopus – 13), Институту за хрватски језик Језикословље (WoS – 3, Scopus – 13) и Руској академији наука (WoS – 8, Scopus – 9). Остали аутори запослени су на Универзитету у Новом Саду и Српској академији наука и уметности, али и у иностраним институцијама као што су: Универзитет у Лајдену, Руска академија наука, Универзитет у Загребу, Универзитет Св. Ћирило и Методије у Скопљу и бројним другим институцијама.

Графикон бр. 9: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора
WoS

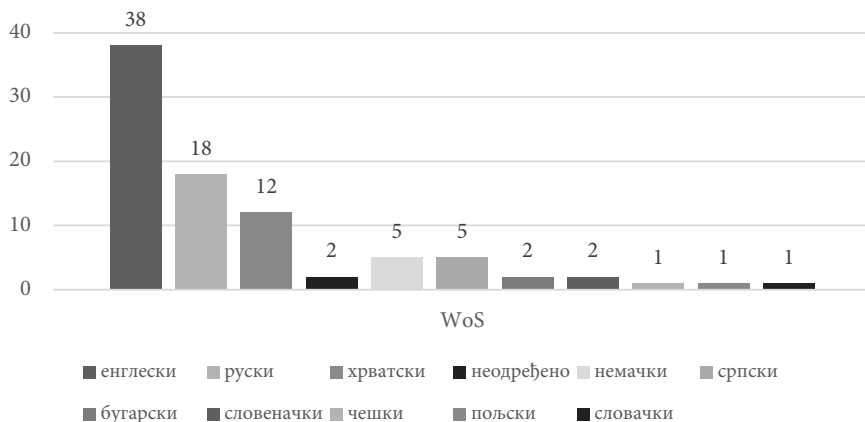
Графикон бр. 10: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора
Scopus

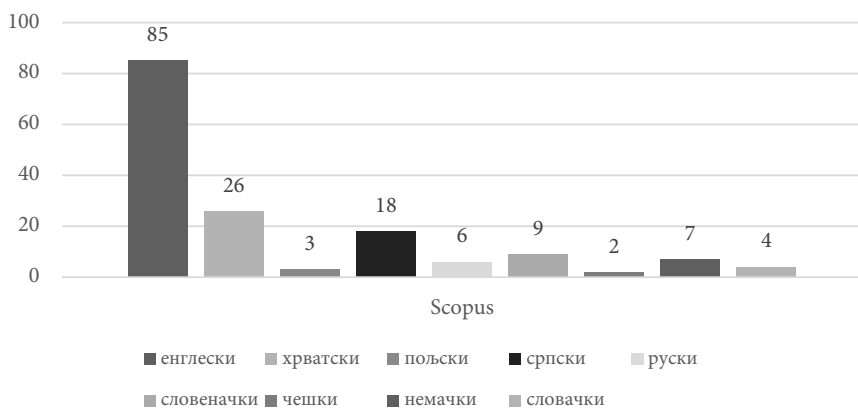
- Укупан број цитираних радова према језику рада.

Највећи број радова, у којима се аутори позивају на изворе из овог часописа, објављени су на: енглеском језику (WoS – 38, Scopus – 185); хрватском језику (WoS – 12, Scopus – 26); руски језик (WoS – 18, Scopus – 6) итд.

Графикон бр. 11: Укупан број цитираних радова према језику рада

Графикон бр. 12: Укупан број цитираних радова према језику рада

Зборник Матице српске за књижевност и језик

Зборник Матице српске за књижевност и језик почео је да излази 1953. године и с традицијом дугом 69 година представља најстарији часопис у издању Матице српске. „Иако у средишту пажње има про-

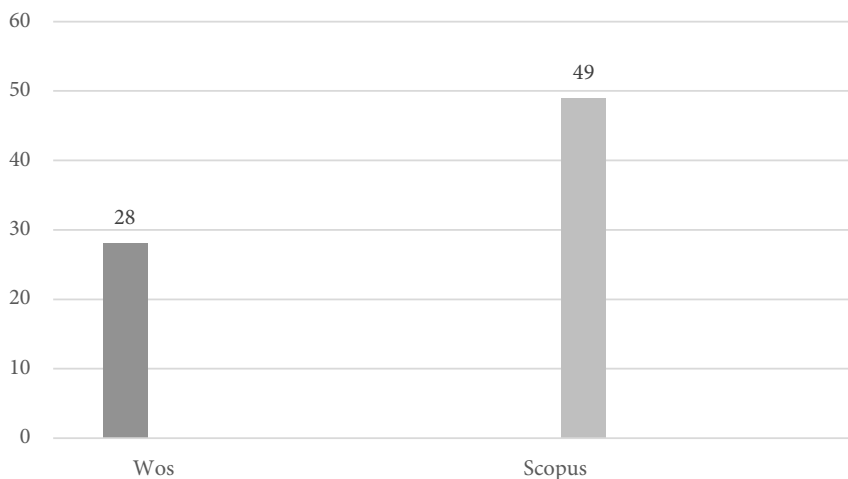
учавање националне српске књижевности, часопис је отворен и за књижевнотеоријска, односно компаративна истраживања“ (<https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-knjizevnost-i-jezik/>).

Часопис је у електронском облику доступан од 2003. године у оквиру сајта Матице српске, док се Doi ознака додељује радовима, у оквиру DoiFil (http://doi.fil.bg.ac.rs/unit.php?l=en&pt=journals&title=ms_zmskij), од 2020. године. Doi би требало да допринесе већој видљивости и цитираности објављених радова у наредном периоду.

Претрагом секундарног извора према наслову часописа, у последњих десет година (2012–2021), добијени су следећи подаци:

- Укупан број цитираних радова који су примарно објављени у овом часопису:
 - WoS – 28 радова,
 - Scopus – 49 радова.

Графикон бр. 13: Укупан број цитираних радова

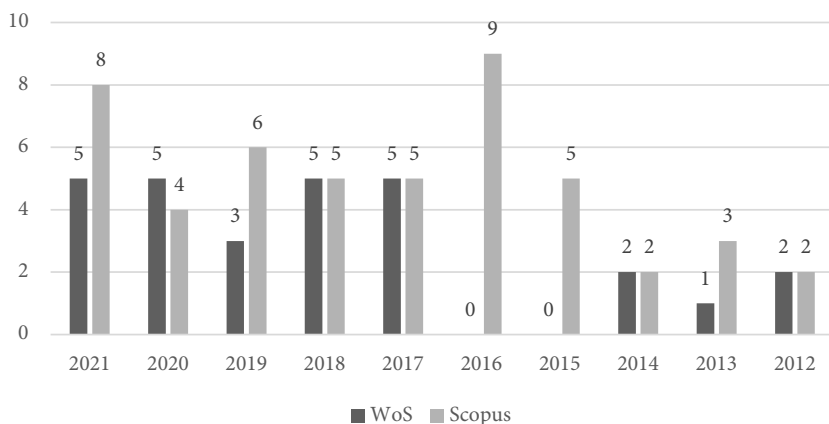

У последњих десет година се на радове из часописа Зборник Матице српске за књижевност и језик позива у 28 чланака који се реферишу у WoS-у и у 49 чланака који се реферишу у Scopus-у.

- Укупан број цитираних радова према години када су цитирани.

У WoS бази тај број највише износи 5 цитираних радова колико је било 2017, 2018, 2020. и 2021. године. У Scopus бази је број цитираних радова највиши био 2016. године када је износио 9.

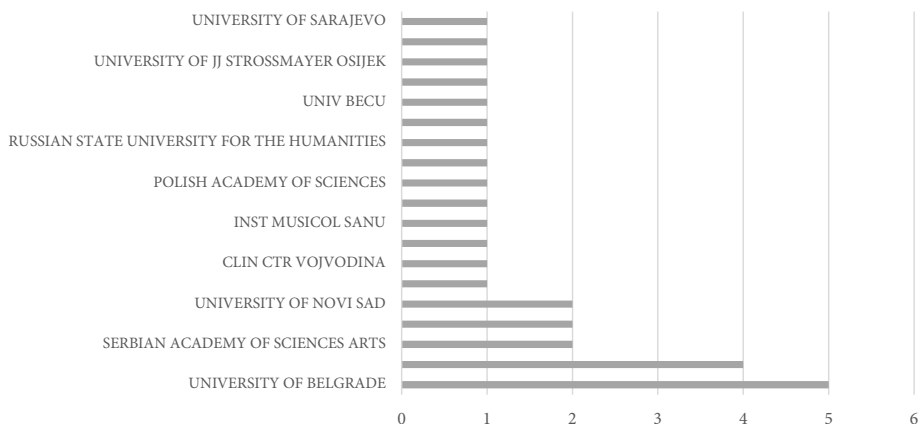
Графикон бр. 14: Укупан број цитираних радова према годинама

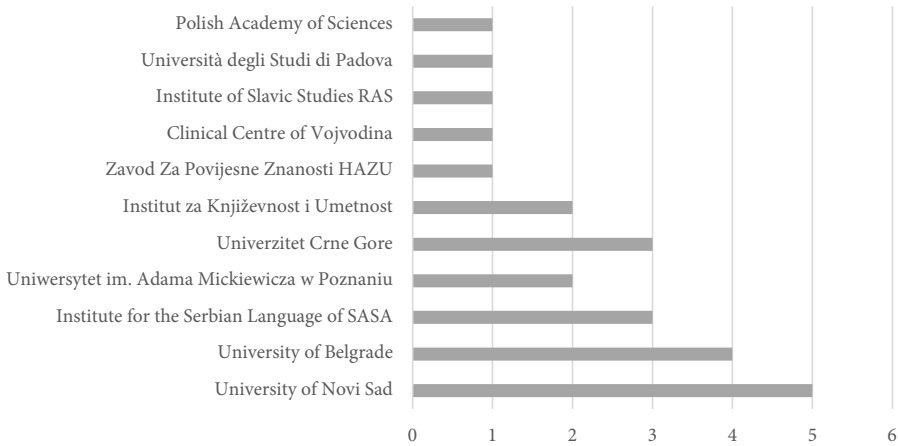
- Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора.

Највећи број аутора, који су се позивали на изворе објављене у овом часопису, запослени су на Универзитету у Београду и на Универзитету у Новом Саду. Од домаћих истраживача заступљени су још и аутори који су запослени у Српској академији наука и уметности, Институту за књижевност и уметност и Музиколошком институту САНУ. Од иностраних, заступљени су аутори запослени на Универзитету Црне Горе, Пољској академији наука, Заводу за повјесне знаности Хрватске, Универзитет у Бечу, Универзитет у Сарајеву и бројни други који су заступљени са само једним цитатом.

Графикон бр. 15: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора
WoS

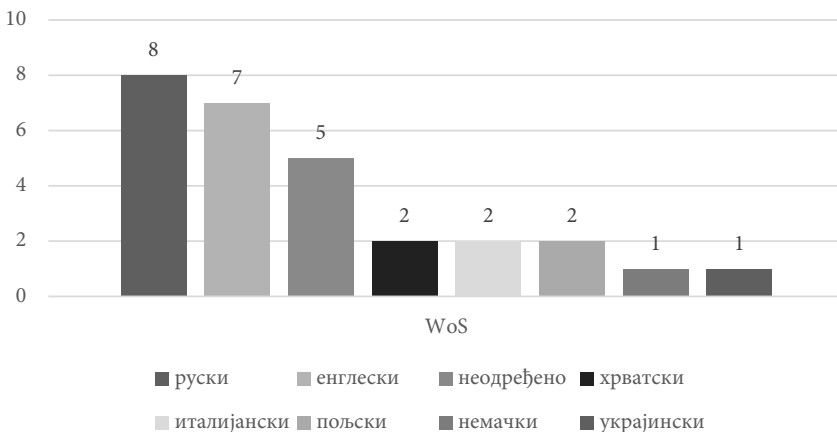
Графикон бр. 16: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора Scopus

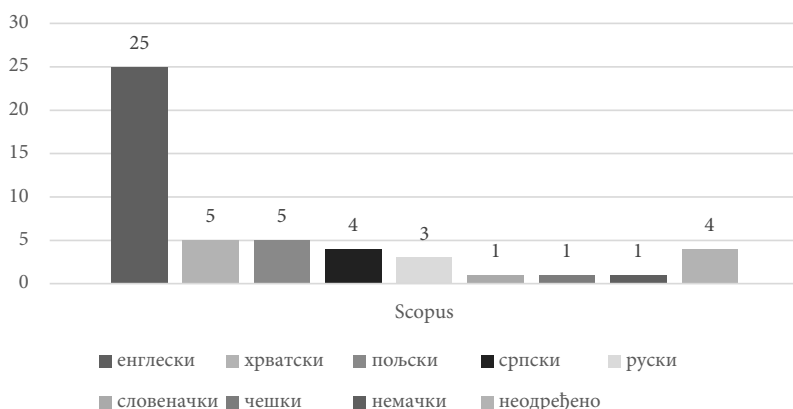
- Укупан број цитираних радова према језику рада.

Највећи број радова, у којима се аутори позивају на изворе из овог часописа, објављени су на: енглеском језику (WoS – 7, Scopus – 25); хрватском језику (WoS – 2, Scopus – 5); пољском језику (WoS – 2, Scopus – 5); руском језику (WoS – 8, Scopus – 3) итд.

Графикон бр. 17: Укупан број цитираних радова према језику рада

Графикон бр. 18: Укупан број цитираних радова према језику рада

Наслеђе

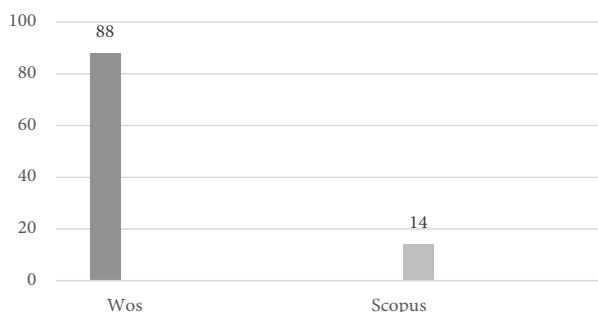
Часопис *Наслеђе* почео је да излази 2004. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Излази три пута годишње и објављује научне радове из области књижевности, језика, уметности (историје уметности, дизајна, музикологије) филозофије и културологије (Филум, <http://www.filum.kg.ac.rs>).

И поред тога што нема тако дугу традицију, часопис *Наслеђе* је 2017. године укључен је у WoS у оквиру ESCI цитатног индекса. Објављени радови прате се и вреднују и очекујемо вест о добијању импакт фактора, што би био први за часопис из Србије у области друштвено-хуманистичких наука.

Претрагом секундарног извора према наслову часописа, у последњих десет година (2012–2021), добијени су следећи подаци:

- Укупан број цитираних радова који су примарно објављени у овом часопису
 - WoS – 88 радова,
 - Scopus – 14 радова.

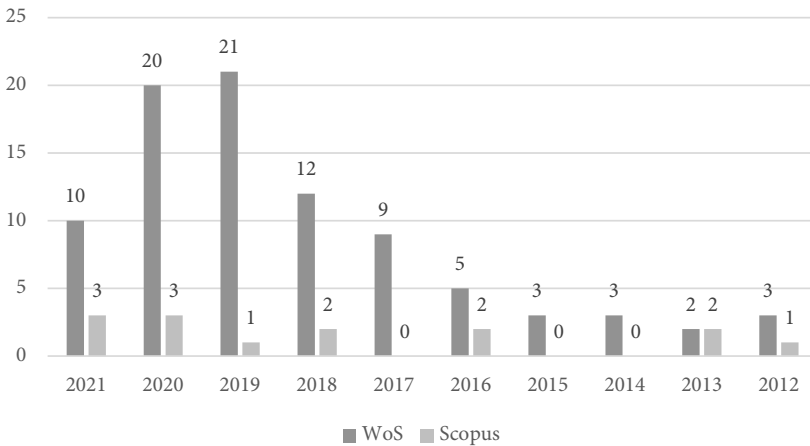
Графикон бр. 19: Укупан број цитираних радова

- Укупан број цитираних радова према години кад су цитирани.

У WoS бази, радови из часописа *Наслеђе* највише су цитирани 2019. године, укупно 21 пут. У Scopus бази највише цитата било је 2020. и 2021. године и то по 3. Може се приметити благи пораст цитираности часописа у WoS бази од 2017. године. Управо је ове године часопис почео да се реферише у WoS у оквиру ESCI цитатног индекса.

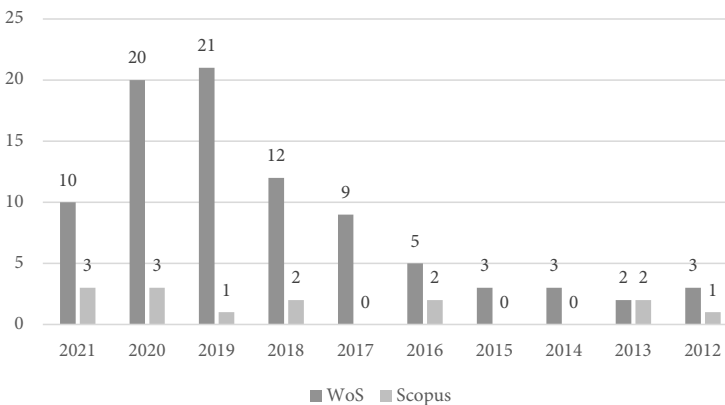
Графикон бр. 20: Укупан број цитираних радова према годинама

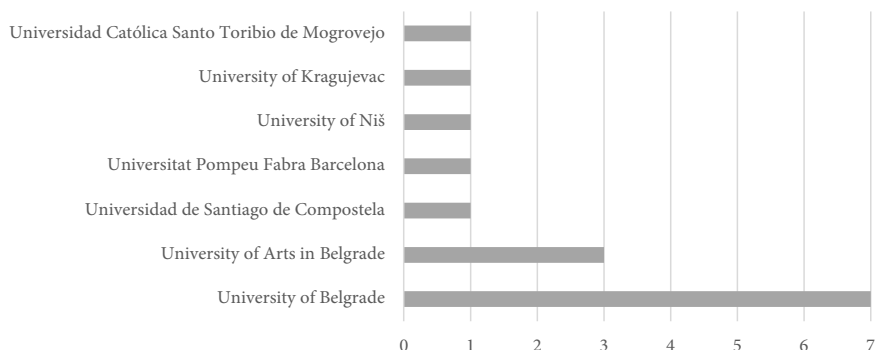
- Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора

Највећи број аутора који се позивају на радове из часописа *Наслеђе* ради на Универзитету у Београду. Мањи број аутора ради на Универзитету у Крагујевцу и Универзитету у Новом Саду, Универзитету у Зеници, али и на Универзитету Харвард, Државном универзитету Флориде, Универзитету у Барселони.

Графикон бр. 20: Укупан број цитираних радова према годинама

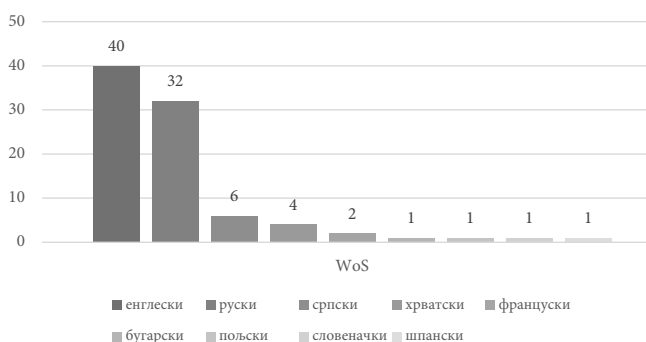
Графикон бр. 22: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора Scopus

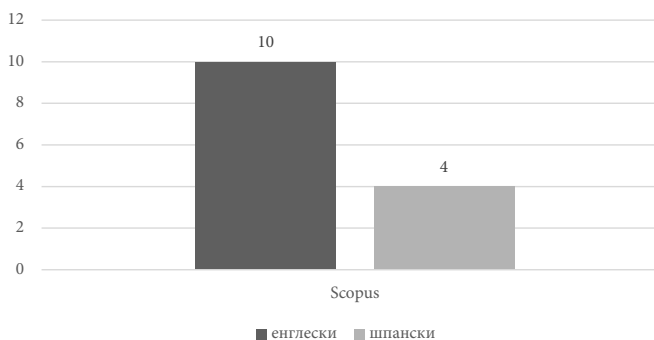
- Укупан број цитираних радова према језику рада.

Највећи број радова, у којима се аутори позивају на изворе из овог часописа, објављени су на: енглеском језику (WoS – 40, Scopus – 10), руском језику (WoS – 32), али заступљени су и српски, хрватски, француски, шпански и други језици.

Графикон бр. 23: Укупан број цитираних радова према језику рада WoS

Графикон бр. 24: Укупан број цитираних радова према језику рада Scopus

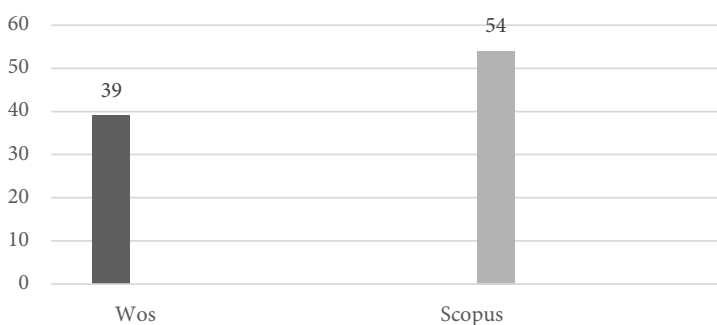
Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор

Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор је српски часопис, који је покренуо 1921. године професор Павле Поповић. Излази једанпут годишње и до сада је објављено 87 бројева. Издавач је Филолошки факултет Универзитета у Београду. Часопис нема електронски облик, али се од 2002. године реферише у оквиру сервиса DoiSerbia, што је сигурно утицало на повећање видљивости и цитираности радова који су у њему објављени.

Претрагом секундарног извора према наслову часописа, у последњих десет година (2012–2021), добијени су следећи подаци:

- Укупан број цитираних радова који су примарно објављени у овом часопису
 - WoS – 39 радова,
 - Scopus – 54 рада.

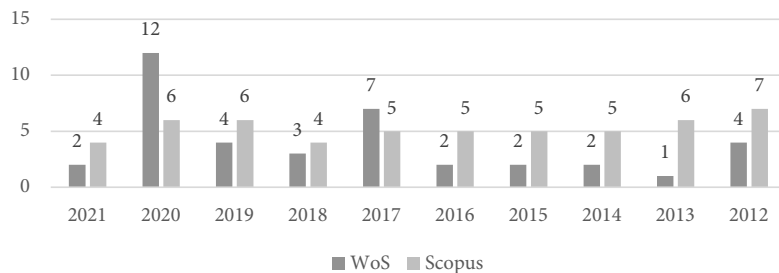
Графикон бр. 25: Укупан број цитираних радова

- Укупан број цитираних радова према години када су цитирани.

Највећи број цитираних радова из часописа *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* забележен је 2020. године у бази WoS и износио је 12 цитата. У Scopus бази највише цитата бележи се 2012. године кад их је било 9.

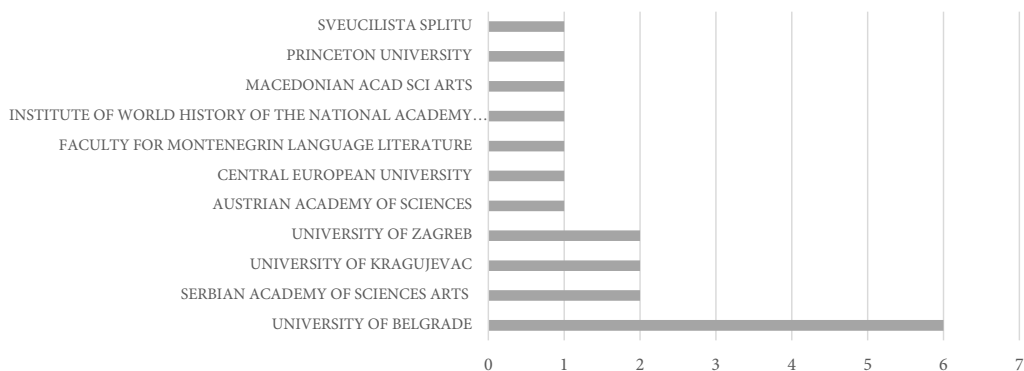
Графикон бр. 26: Укупан број цитираних радова према годинама

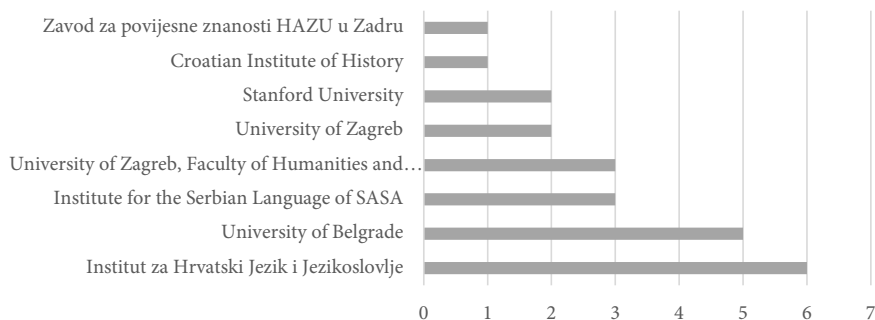
- Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора

Аутори који су цитирали радове примарно објављене у часопису *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* у највећем броју су запослени на Универзитету у Београду и у Институту за хрватски језик и језикословље. Поред ових институција, аутори су запослени и на Универзитету у Загребу, Универзитету у Крагујевцу, Универзитету Станфорд, Македонској академији наука и уметности, Свеучилишту у Сплиту и многим другим.

Графикон бр. 27: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора WoS

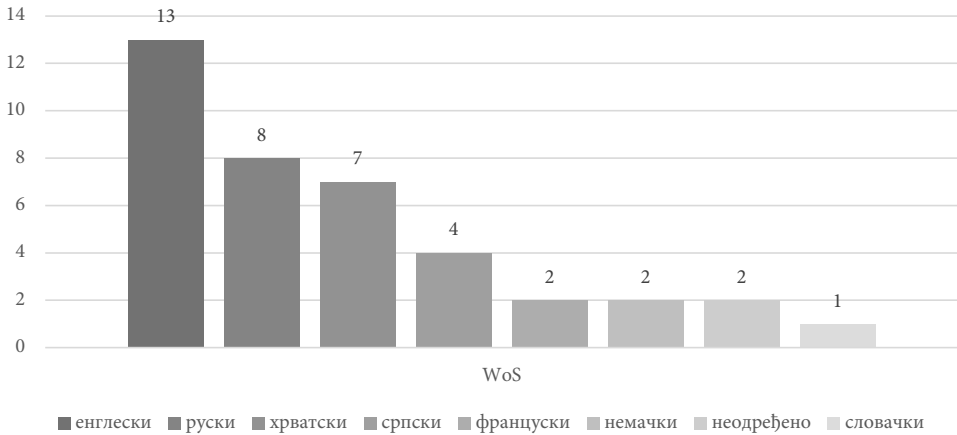
Графикон бр. 28: Укупан број цитираних радова према афилијацији аутора Scopus

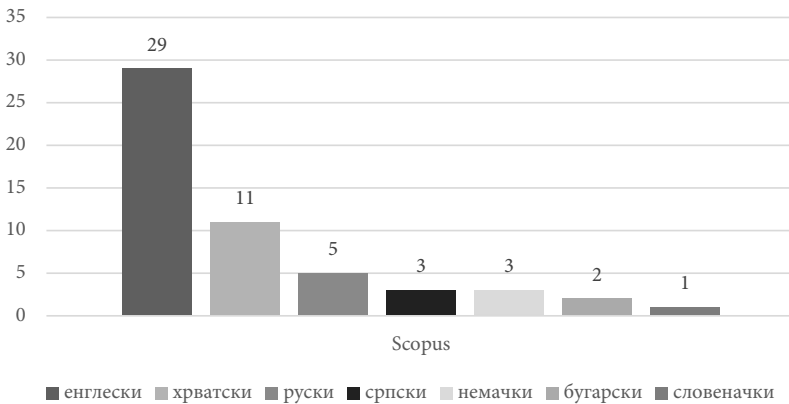
- Укупан број цитираних радова према језику рада.

Највећи број радова, у којима се аутори позивају на изворе из овог часописа, објављени су на: енглеском језику (WoS – 13, Scopus – 29), руском језику (WoS – 8, Scopus – 5), хрватском (WoS – 7, Scopus – 11). Поред наведених језика, мањи број радова настао је и на немачком, бугарском, словеначком...

Графикон бр. 29: Укупан број цитираних радова према језику рада

Графикон бр. 30: Укупан број цитираних радова према језику рада

Закључак

На основу резултата истраживања можемо закључити да су сви анализирани часописи заступљени својим цитатима у обе цитатне базе. Од свих анализираних часописа, највећу цитираност у обе базе остварио је часопис *Јужнословенски филолоџ*. Традиција дуга више од једног века, електронски облик часописа као и doi бројеви, допринели су високој цитираности овог часописа. Часопис *Наслеђе* бележи завидан број цитата у WoS цитатној бази. Приметан је нагли пораст броја цитата од 2017. године, од када часопис започиње да се реферирше у WoS-у у оквиру ESCI цитатног индекса.

Поред укупног броја цитата, резултати истраживања откривају нам одакле су аутори који цитирају ове часописе и на ком језику они објављују своје радове. Било је очекивано да је највећи број аутора запослен у институцијама у нашој земљи, док се на другом месту по бројности налазе аутори из Хрватске. Међу резултатима се могу пронаћи и имена великих светских универзитета попут Харварда, Инзбрука, Лајдена, али и бројних Академија уметности из Русије, Бугарске, Македоније... Не изненађује податак да је већина ових радова објављена на енглеском језику.

С обзиром на чињеницу да се само један од пет анализираних наслова часописа реферише у једном од два цитатна индекса, разумљиви су и резултати цитатне анализе. Из истраживања можемо закључити да реферисање у цитатним базама података утиче на повећање цитираности, али да никако није пресудно. *Правилник о катјегоризацији и рангирању научних часописа* је у великој мери утицао на увођење додатних библиометријских критеријума у процесе евалуације домаћег научног издаваштва и укључивање већег броја часописа у WoS и Scopus цитатне базе података. За повећање цитираности неопходна је већа видљивост. Електронски облик часописа, Doi бројеви и редовност излагања повећаће могућности за укључење часописа у цитатне базе података што са собом носи значајно већу цитираност.

ИЗВОРИ

- doiФил – Репозиторијум дигиталних идентификатора објеката (ДОИ) Филолошки факултет, Универзитет у Београду <http://doi.fil.bg.ac.rs>
- Зборник Матице српске за књижевност и језик <https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-knjizevnost-i-jezik/>
- Књижевна историја <http://arhiva.knjizevnaistorija.rs/arhiva.php>
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја: Категоризација часописа <https://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/01/Lista-naucnih-casopisa-domacih-izdavaca-za-2021-25012022.pdf>
- doiSerbia <http://www.doiserbia.nb.rs/>
- SCOPUS www.scopus.com
- Web of Science – WoS <https://clarivate.com/products/web-of-science/>
- Emerging Sources Citation Index – ESCI <https://mjl.clarivate.com/search-results>

ЛИТЕРАТУРА

- Вранеш, Александра. *Библиографија*. Београд: Филолошки факултет, 2013.
- Грујић, Драгана. „Књижевни часописи у базама података.“ *Књижевна историја*, 51.168(2019):245-257. <https://doi.org/10.18485/kis.2019.51.168.13>
- Ђоковић, Гордана. „Научни часописи Филолошког факултета: видљивост, цитираност, вредновање.“ *Анали Филолошког факултета* 32.2(2020): 449–462. <https://doi.org/10.18485/analiff.2020.32.2.23>
- „Правилник о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача“. Сл. гласник РС 24/2016 и 21/2017.
- „Правилник о категоризацији и рангирању научних часописа“. Сл. гласник РС 159/2020.
- Ejdus, Filip. *Mapiranje i analiza sistema istraživanja u društvenim naukama u Srbiji*. <https://www.academia.edu/37783116/Mapiranje_i_analiza_sistema_istra%C5%BEivanja_u_dru%C5%A1tvenim_naukama_u_Srbiji> 30.03.2022.
- Filipi Matutinović, Stela. *Naučne informacije u Srbiji: protok, dostupnost, vrednovanje*. Београд: Српско биолошко друштво: Биолошки факултет: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ : Народна библиотека Србије, 2014.
- Keramatfar, Abdalsamad&Hossein Amirkhani (2018). „Bibliometrics of sentiment analysis literature“. *Journal of Information Science* 1.13 (2018): 1.
- Pehar, Franjo. „Od statističke bibliografije do bibliometrije.“ *Povijest razvoja kvantitativnog pristupa istraživanju pisane riječi*. *Libellarium* 3.1 (2010): 1–28.
- Pritchard, Alan. „Statistical Bibliography or Bibliometrics?“ *Journal of Documentation* 25.4 (1969): 349.
- Rayward W. Boyd. „The case of Paul Otlet, pioneer of information science, internationalist, visionary: reflections on biography“. *Journal of Librarianship and Information Science* 23.3(1991): 135–145.

Gordana Đoković

*Bibliometric Analysis of Domestic Scientific Journals in The Field of Language
and Literature in WoS and Scopus Citation Databases*

Summary

Bibliometric research is based on quantitative analysis of scientific work, which involves measuring all statistically significant information. Today, citation analysis is the most frequently used tool for evaluating scientific research work, measuring the influence of scientists, but also journals and entire institutions. The paper will investigate and analyse the data on citations of five local academic journals in the field of literature and language, in WoS and Scopus citation databases. In addition to insight into the total number of cited papers from selected journals by year (2012–2021), the aim was to gain insight into where the authors who cite these papers come from, and what language they write in. Based on the obtained data, a picture of the current state of things will be obtained, and conclusions will be drawn regarding the increase in citations of scientific journals in Serbia.

Keywords: bibliometric research, citation analysis, journals, WoS, Scopus

Примљено: 15. 6. 2022.

Прихваћено: 9. 9. 2022.